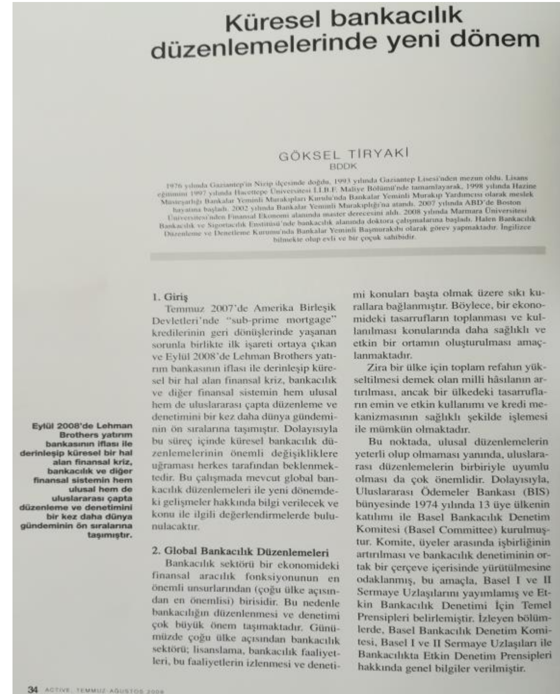
TİRYAKİ G., **Küresel Bankacılık Düzenlemelerinde Yeni Dönem,** Active Bankacılık ve Finans Dergisi, 60. Sayı, 2009, sf. 38 - 42

KÜRESEL BANKACILIK DÜZENLEMELERİNDE YENİ DÖNEM

Göksel Tiryaki
Bankalar Yeminli Başmurakıbı

GİRİŞ

Temmuz 2007'de Amerika Birleşik Devletleri'nde "sub-prime mortgage" kredilerinin geri dönüşlerinde yaşanan sorunla birlikte ilk işareti ortaya çıkan ve Eylül 2008'de Lehman Brothers yatırım bankasının iflası ile derinleşip küresel bir hal alan finansal kriz, bankacılık ve diğer finansal sistemin hem ulusal hem de uluslararası çapta düzenleme ve denetimini bir kez daha dünya gündeminin ön sıralarına taşımıştır. Dolayısıyla bu süreç içinde küresel bankacılık düzenlemelerinin önemli değişikliklere uğraması herkes tarafından beklenmektedir. Bu çalışmada mevcut küresel bankacılık düzenlemeleri ile yeni dönemdeki gelişmeler hakkında bilgi verilecek ve konu ile ilgili kişisel görüşlerimiz açıklanacaktır.

Küresel bankacılık düzenlemelerinde yeni dönem

GÖKSEL TİRYAKİ
BDDK

1976 yılında Gaziantep'in Nizip ilçesinde doğdu. 1993 yılında Gaziantep Lisesi'nden mezun oldu. Lisans eğitimini 1997 yılında Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü'nde tamamlayarak, 1998 yılında Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu'nda Bankalar Yeminli Murakıp Yardımcısı olarak meslek hayatına başladı. 2002 yılında Bankalar Yeminli Murakıplığı'na atandı. 2007 yılında ABD'de Boston Üniversitesi'nden Finansal Ekonomi alanında master derecesini aldı. 2008 yılında Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü'nde bankacılık alanında doktora çalışmalarına başladı. Halen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nda Bankalar Yeminli Başmurakıbı olarak görev yapmaktadır. İngilizce bilmekte olup evli ve bir çocuk sahibidir.

1. Giriş

Temmuz 2007'de Amerika Birleşik Devletleri'nde "sub-prime mortgage" kredilerinin geri dönüşlerinde yaşanan sorunla birlikte ilk işareti ortaya çıkan ve Eylül 2008'de Lehman Brothers yatırım bankasının iflası ile derinleşip küresel bir hal alan finansal kriz, bankacılık ve diğer finansal sistemin hem ulusal hem de uluslararası çapta düzenleme ve denetimini bir kez daha dünya gündeminin ön sıralarına taşımıştır. Dolayısıyla bu süreç içinde küresel bankacılık düzenlemelerinin önemli değişikliklere uğraması herkes tarafından beklenmektedir. Bu çalışmada mevcut global bankacılık düzenlemeleri ile yeni dönemdeki gelişmeler hakkında bilgi verilecek ve konu ile ilgili değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Eylül 2008'de Lehman Brothers yatırım bankasının iflası ile derinleşip küresel bir hal alan finansal kriz, bankacılık ve diğer finansal sistemin hem ulusal hem de uluslararası çapta düzenleme ve denetimini bir kez daha dünya gündeminin ön sıralarına taşımıştır.

2. Global Bankacılık Düzenlemeleri

Bankacılık sektörü bir ekonomideki finansal aracılık fonksiyonunun en önemli unsurlarından (çoğu ülke açısından en önemlisi) birisidir. Bu nedenle bankacılığın düzenlenmesi ve denetimi çok büyük önem taşımaktadır. Günümüzde çoğu ülke açısından bankacılık sektörü; lisanslama, bankacılık faaliyetleri, bu faaliyetlerin izlenmesi ve denetimi konuları başta olmak üzere sıkı kurallara bağlanmıştır. Böylece, bir ekonomideki tasarrufların toplanması ve kullanılması konularında daha sağlıklı ve etkin bir ortamın oluşturulması amaçlanmaktadır.

Zira bir ülke için toplam refahın yükseltilmesi demek olan milli hâsılanın artırılması, ancak bir ülkedeki tasarrufların emin ve etkin kullanımı ve kredi mekanizmasının sağlıklı şekilde işlemesi ile mümkün olmaktadır.

Bu noktada, ulusal düzenlemelerin yeterli olup olmaması yanında, uluslararası düzenlemelerin birbiriyle uyumlu olması da çok önemlidir. Dolayısıyla, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde 1974 yılında 13 üye ülkenin katılımı ile Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee) kurulmuştur. Komite, üyeler arasında işbirliğinin artırılması ve bankacılık denetiminin ortak bir çerçeve içerisinde yürütülmesine odaklanmış, bu amaçla, Basel I ve II Sermaye Uzlaşılarını yayımlamış ve Etkin Bankacılık Denetimi İçin Temel Prensipleri belirlemiştir. İzleyen bölümlerde, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Basel I ve II Sermaye Uzlaşıları ile Bankacılıkta Etkin Denetim Prensipleri hakkında genel bilgiler verilmiştir.

34 ACTIVE. TEMMUZ-AĞUSTOS 2009

1. GLOBAL BANKACILIK DÜZENLEMELERİ

Bankacılık sektörü bir ekonomideki finansal aracılık fonksiyonunun en önemli unsurlarından (çoğu ülke açısından en önemlisi) birisidir. Bu nedenle bankacılığın düzenlenmesi ve denetimi çok büyük önem taşımaktadır. Günümüzde çoğu ülke açısından bankacılık sektörü; lisanslama, bankacılık faaliyetleri, bu faaliyetlerin izlenmesi ve denetimi konuları başta olmak üzere, sıkı kurallara bağlanmıştır. Böylece, bir ekonomideki tasarrufların toplanması ve kullanılması konularında daha sağlıklı ve etkin bir ortamın oluşturulması amaçlanmaktadır. Zira bir ülke için toplam refahın yükseltilmesi demek olan milli hâsılanın artırılması, ancak bir ülkedeki tasarrufların emin ve etkin kullanımı ve kredi mekanizmasının sağlıklı şekilde işlemesi ile mümkün olmaktadır.

Bu noktada, ulusal düzenlemelerin yeterli olup olmaması yanında, uluslararası düzenlemelerin birbiriyle uyumlu olması da çok önemlidir. Dolayısıyla Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde 1974 yılında 13 üye ülkenin katılımı ile Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee) kurulmuştur. Komite, üyeler arasında işbirliğinin artırılması ve bankacılık denetiminin ortak bir çerçeve içerisinde yürütülmesine odaklanmış, bu amaçla, Basel I ve II Sermaye Uzlaşılarını

yayımlamış ve Etkin Bankacılık Denetimi İçin Temel Prensipleri belirlemiştir. İzleyen bölümlerde, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Basel I ve II Sermaye Uzlaşıları ile Bankacılıkta Etkin Denetim Prensipleri hakkında genel bilgiler verilmiştir.

1.1. Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee)

Komite, banka denetimi konusunda sağlıklı bir işbirliğinin temini amacıyla bir forum şeklinde yapılanmıştır. Bu çerçevede Komite, bankacılık denetiminin daha iyi anlaşılması ve kalitesinin artırılması amacıyla çalışmalar ve araştırmalar yapmaktadır. Komite, 1974 yılında 13 batılı ülke tarafından kurulmuşken, günümüzde mevcut kriz ortamının etkisiyle yükselen ülkelerin de Komiteye katılımı ile üye sayısı 20'ye ulaşmıştır. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) Komitenin toplantılarına ve sekretaryasına ev sahipliği yapmaktadır. Komitenin dört alt komitesi bulunmakta olup Komite görevlerini bu alt komiteler aracılığıyla yerine getirmektedir. Bu komiteler küresel finans krizi sonrasında yeniden yapılanma kapsamında teşekkül ettirilmiştir. Alt komiteler; Standartların Uygulaması Grubu, Politika Geliştirme Grubu, Muhasebe Görev Grubu ve Uluslararası İlişki Grubu şeklinde örgütlenmiştir.[1]

Komitenin küresel bankacılık uygulamaları açısından çok önemli üç faaliyeti bulunmaktadır. Öncelikle, dünya bankacılık gündemine 1988 yılında sermaye yeterliliği kavramını ve ölçümünü geniş ölçüde duyuran ve kabul ettiren Basel Sermaye (Basel I) Uzlaşısı'dır. İkincisi, 1997 yılında yayımlanan Etkin Bankacılık Denetimi İçin Temel Prensiplerdir. Üçüncüsü ise, bugünlerde dünya finans çevrelerinde çok popüler olan Basel II Uzlaşısıdır.

1.2. Basel I

Basel I, yasal sermaye ve risk ağırlıklı varlıkların tanımına dayanan bir sermaye yeterliliği yaklaşımıdır. Aslında bir çeşit detaylandırılmış sermaye yeterliliği rasyosudur. İlk çıkarıldığında sadece uluslararası aktif bankalar için öngörülmekle birlikte, dünya genelinde 100'den fazla ülke bu standardı sermaye yeterliliği düzenlemesi olarak benimsemiş ve kendi ülkelerine uyarlamıştır. Basel I Uzlaşısı, 1988 yılında yayımlandıktan sonra 1995 ve 1996 yıllarında iki önemli değişiklik geçirmiştir. 1995 yılındaki değişiklik ile türev ürünler açısından standart yeniden ele alınmış ve 1996 yılında ise piyasa riski Basel I'e dâhil edilmiştir.

Basel I'de, bankaların sermayesi üçlü bir ayrıma tabi tutulmuştur.[2] Bunlar;

- Birinci Kuşak Sermaye (Ana Sermaye): risk yönetimi açısından en kaliteli sermaye olarak kabul edilmektedir. Ortaklar tarafından ödenmiş sermaye ile geçmiş ve dönem kârlarından oluşmaktadır. Zararlar bu tutardan düşülmektedir.
- İkinci Kuşak Sermaye (Katkı Sermaye): gizli rezervler, değerleme farkları, genel karşılıklar, ikincil sermaye benzeri kredilerdir.
- Üçüncü Kuşak Sermaye: sadece piyasa riski için tutulabilen kısa vadeli ve teminatsız sermeye benzeri kredilerdir.

Basel I temel olarak kredi riskine odaklanmıştır. Bir bankanın risk profili aktiflerinin ve bilanço dışı taahhütlerinin ağırlıklandırılmış haliyle ortaya konulmaktadır. Aktiflerin risk ağırlığı % 0 ile % 100 arasında değişmektedir. Örneğin nakit varlıklar % 0 risk ağırlığına sahipken, bir bankanın diğer bankalardaki varlıkları % 20 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Aynı şekilde bilanço dışı yükümlülükler de belli dönüştürme oranları (% 0 ile % 100 arası) ile dönüştürüldükten sonra, diğer varlıklar gibi risk ağırlıklarına göre sınıflandırılmaktadır.[3]

---

[1] http://www.bis.org/bcbs/ (09.05.2009)

[2] Basel Committee on Banking Supervision (1988). International convergence of capital measurement and capital standards. Bank for International Settlements. Basel. http://www.bis.org/publ/bcbs04a.htm (30.04.2009)

[3] (BCBS, 1988), a.g.e.

1996 yılındaki değişiklik ile piyasa riski de Basel I'e dâhil edilmiştir. Piyasa riski kısaca, piyasadaki değişimlerin banka pozisyonunda meydana getireceği zarar ihtimali olarak tanımlanabilir. Piyasa riski sermaye yeterliliği rasyosu hesaplamasında, banka portföyünde yer alan borçlanma ve sermaye piyasası araçları için faiz oranı ve fiyat riski, ayrıca bankanın tüm bilançosu açısından kur riski bakımından dikkate alınmaktadır. Basel I'de yapılan değişiklik ile piyasa riskinin sermaye yeterliliğinde hesaplanabilmesi için kredi riski ölçümüne benzer standart bir yöntem geliştirilmiştir. Bunun dışında, yetkili denetim otoritelerinden izin alınmak kaydıyla, bankaların kendi geliştirecekleri içsel ölçüm modellerini de piyasa riski için kullanabilmesine olanak tanınmıştır.[4]

Basel I'de minimum sermaye yeterliliği risk ağırlıklı varlıkların toplamının % 8'i şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca, ana sermayenin (birinci kuşak sermaye) de risk ağırlıklı varlıkların asgari % 4'ü seviyesinde olacağı kabul edilmiştir. Risk ağılıklı varlıklar hesaplanırken bilanço içindeki varlıklar ile bilanço dışı yükümlülükler dönüşüm oranı ile çevrildikten sonra risk ağırlıklarına göre sınıflandırılmakta ve piyasa riskine esas tutar ile birlikte toplanmaktadır.[5]

Basel I, pek çok ülkenin denetim otoriteleri tarafından kabul edilmiş ve resmi olarak çoğu ülkenin ulusal sermaye yeterlilik standardı olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan dünya genelinde, bankacılık sektörünün sermaye yeterliliğinin sağlanması açısından Basel I önemli bir işlev görmüştür. Ancak, zaman içinde 1988 yılında yayımlanan ve 1996 yılında önemli değişiklik geçiren Basel I, sürekli gelişen ve karmaşıklaşan finansal piyasalar, kurumlar ve enstrümanlar karşısında yetersiz kalmaya başlamıştır. Örneğin Basel I'de aktifteki varlıklar çeşitli risk ağırlıklarında kabaca sınıflandırılmakla birlikte, her bir işlemin riske duyarlılığı göz ardı edilmektedir. Ayrıca, Basel I'in uygulamaya başlanmasından itibaren bankalar mevcut risk profillerinin tespiti, ölçümü ve yönetilmesi bakımından son derece sofistike modeller geliştirmiştir. Bankalar daha etkin portföy ve risk yönetimi için gelişmiş risk odaklı modeller kullanmaya başlamışladır. Her ne kadar tüm bu modeller daha sonra 2007 yılından itibaren etkileri görülmeye başlanan küresel finans krizini öngörememişse de, 1999 yılında Basel I'in yeniden ele alınması sürecinin başlatmıştır.

1.3. Etkin Bankacılık Denetimi İçin Temel Prensipler

Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin kendi açıkladığı görevlerinden birisi de, en iyi banka denetim uygulamalarının ve kurallarının belirlenmesi ve duyurulmasıdır. Bu amaçla Komite, kurulduğundan itibaren muhtelif dokümanlar yayımlamıştır. Komite, daha sağlıklı bir bankacılık denetim sistemi için ilk olarak, 1975 yılında "Concordat"[6]ı, 1983 yılında bu "Concordat"ın uluslararası aktif bankaların denetimi açısından değişmiş halini, 1992 yılında "Minimum Standartlar"ı ve 1996 yılında "Sınır Ötesi Bankacılık Denetimi"ni yayımlamıştır. 1997 yılında ise 90'lı yıllardaki bankacılık krizlerinden edinilen tecrübelerin de katkısı ile Komite, Etkin Bankacılık Denetimi İçin Temel Prensipleri (Core Principles) çıkarmıştır. Bu prensipler ile denetim otoriteleri, bankalar ve yatırımcılar için bankacılık sisteminin güvenliği ve sağlamlığının temini yönünden gerekli temel unsurlar hakkında kapsamlı bir çerçeve çizilmiştir.[7]

1.4. Basel II

Basel I'in eksikliklerini gidermek ve bankacılık endüstrisinin tecrübelerinden faydalanmak amacıyla, Basel Bankacılık Denetim Komitesi Haziran 1999 yılında müzakerelere başlamıştır. Komite çalışmalarını 2004 yılında tamamlamış ve taslak metni 2007 sonuna kadar tartışmaya açmıştır. Yeni Sermaye Uzlaşısının veya Basel II'nin temel noktası varlıkların riske duyarlılığı olmuştur. Basel II,

---

[4] Basel Committee on Banking Supervision (1996). Amendment to the capital accord to incorporate market risks. Bank for International Settlements. Basel. http://www.bis.org/publ/bcbs24.htm (10.05.2009)

[5] (BCBS, 1988), a.g.e.

[6] Report on the Supervision of Banks' Foreign Establishments, Principles for the Supervision of Banks' Foreign Establishments

[7] Barth R. J., Gan J., and Nolle E. D. *"Global Banking Regulation & Supervision: What Are The Issues And What Are The Practices?"* www.bm.ust.hk/~jgan/papers/BARTHnolle%20gan_bood.pdf *(09.05.2009)*

özellikle kredi riski konusunda daha gelişmiş ve kaliteli risk yönetim uygulamalarını teşvik eden bir sistematikle, yasal sermayenin daha iyi kullanılması amacıyla tasarlanmıştır.[8]

Basel II, sermaye yeterliliğini üç yapısal blok çerçevesinde değerlendirmektedir. Bunlar; asgari sermaye gereksinimi, denetim otoritesinin finansal kurumların risklilik düzeyine göre sermayelerini değerlendirmesi ve daha güçlü piyasa disiplini açısından finansal kurumların risk ve sermaye yapıları ile ilgili yeterli bilgilerin kamuoyuna açıklanması şeklinde belirlenmiştir. Yeni Sermaye Uzlaşısı, finansal kurumlara kredi ve operasyonel risklere daha fazla ağırlık verecek şekilde riske duyarlı asgari sermaye yeterliliği için gelişmiş riske duyarlı yaklaşımların kullanımı konusunda da inisiyatif tanımıştır.[9]

1.4.1. Yapısal Blok 1: Asgari Sermaye Yeterliliği

Basel I'de olduğu gibi, Basel II'de de sermaye yeterliliği rasyosu yasal özkaynaklar ile risk ağırlıklı varlıklar yoluyla hesaplanmaktadır. Sermaye tanımlarında, yani rasyo hesaplamasının pay kısmında, bir değişiklik olmazken risk ağırlıklı varlıklar kaleminde önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Aynı şekilde, asgari sermaye yeterlilik rasyosunun oranında ve katkı sermayenin (ikinci kuşak sermaye) dikkate alınma oranında da Basel I'e göre bir değişiklik olmamıştır.

Basel II kredi riskinin sermaye yeterliliğinin hesaplanması konusunda bankalara iki seçenek sunmuştur. Bunlar; dışsal kredi değerlemesiyle desteklenmiş standart metot ve içsel derecelendirme yaklaşımıdır. Standart metot Basel I'in eksikliklerini gidermeye dönük olarak hazırlanmış ve kural temelli bir sistemdir. Yaklaşım, bilanço içi ve dışı varlıkların her bir varlık bazında dışsal kredi değerlendirmesine göre riskliliklerinin ağırlıklandırılmasına dayanmaktadır.[10]

İçsel derecelendirme yaklaşımı ise, bankacılık sektöründeki ileri risk yönetim uygulamalarından esinlenerek oluşturulmuştur. Bu yöntemle bankalara geniş bir inisiyatif tanınmakta ve bankalar kendi kuracakları kredi riski modelleri ile risk düzeylerini belirleyerek, kredi riski için gerekli sermeye yeterliliğini hesaplayacaktır. Ancak Basel II içsel derecelendirme yaklaşımının kullanımını ilgili denetim otoritesinin iznine bağlamıştır. Bankaların bu tür içsel modellerinin risklerin belirlenmesi ve hesaplanması gibi açılardan kontrol edilmesi gerekmektedir. Basel II; temerrüt olasılığı, temerrüt durumunda kayıp, temerrüt tutarı ve efektif vade şeklinde kredi riskinin bileşenlerini belirlemiştir. [11]

Basel II, 1996 yılında yapılan değişiklikle yürürlüğe giren piyasa riski kurallarında önemli bir değişiklik getirmemekle beraber, alım-satım amacıyla tutulan menkul kıymetlerin tanımında değişiklik yapmaktadır. Buna göre bir finansal aracın alım-satım amaçlı ya da hedge için tutulup tutulmamasına bağlı olarak kayıtların farklılaştırılması uygun görülmüştür. Taşınan pozisyonların dönemsel olarak doğru değerlemesi ve aktif olarak yönetilmesi gerekli görülmüştür. [12]

Basel II'nin getirdiği temel değişikliklerden birisi şüphesiz operasyonel risk konusunda olmuştur. Her ne kadar operasyonel risk için sermaye yeterliliği hesaplanması konusunda yeterli model olmaması ve tarihsel verilerin eksikliği bir güçlükmüş gibi görülse de, Basel II bu hususta da üç yöntem önermektedir. Bunlar; temel gösterge yaklaşımı, standart yaklaşım ve ileri ölçüm yöntemidir. [13]

---

[8] Basel Committee on Banking Supervision (2004). International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework. Bank for International Settlements. Basel. http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm (15.10.2009)

[10] (BCBS, June 2004), a.g.e.
[11] (BCBS, June 2004), a.g.e.
[12] (BCBS, June 2004), a.g.e.
[13] (BCBS, June 2004), a.g.e.

1.4.2. Yapısal Blok 2:Denetim Otoritesinin İnceleme Süreci

Basel II'nin ikinci yapısal bloğuyla, sadece bankaların mevcut riskleri ile uyumlu bir sermaye yapılarına odaklanılmayarak bankaların risk yapılarını daha iyi izleyip yönetebilecekleri risk yönetim teknik ve sistemlerini geliştirmelerinin ve kullanmalarının da teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, denetim otoritelerinin gözden geçirmeleri için dört temel prensip belirlenmiştir.[14]

Bankalar sermaye yapılarını korumak için risk yapıları ve stratejileri ile uyumlu sermaye yeterliliği değerlendirmeleri için gerekli süreçlere sahip olmak zorundadır. Bu zorunluluğun; üst yönetimin gözetimi, etkin sermaye değerlemesi, kapsamlı risk analizi, izleme ve raporlama ile iç kontrol incelemesi şeklinde niteliklere sahip olması istenmiştir. Denetim otoritesi bankaların kendi sermaye yeterlilik değerlemelerini ve stratejilerini gözden geçirmeli ve değerlendirmeli, bankaların yasal rasyolara uyumlarını izlemeli ve gerekiyorsa önlem ve tedbir almalıdır. Basel II denetim otoritelerinin bankaların asgari sermaye yeterliliği üzerinde çalışmalarını temin ederek, gerektiğinde daha fazla sermaye isteme yetkisine de sahip olmalarını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, denetim otoritelerinin sorunlara erken aşamada müdahale etmek ve düzeltici tedbirleri hızlı almak konusunda aktif davranması gerekmektedir.[15]

1.4.3. Yapısal Blok 3: Piyasa Disiplini

Basel II'nin üçüncü yapısal bloğunun amacı, bankaların risk ve sermaye yapıları hakkında temel bilgilerin kamuoyuna açıklanmak suretiyle, bankaların piyasa disiplinine tabi olmalarını sağlamaktır. Basel II, kamuoyuna yapılacak açıklama için bir kural seti getirmek suretiyle, piyasa katılımcılarının ilgili kurumun uygulama ölçeği, sermayesi, risklilik seviyesi, risk değerleme süreçleri ve sermaye yeterliliği konularında temel bilgileri değerlendirmesine olanak verilmesini amaçlamaktadır. Basel II, bankaların sermayeleri ve taşıdıkları riskleri ile ilgili yapılacak açıklama için ortak bir çerçevede belirleyerek, bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesine de olanak sağlamaya çalışmaktadır. [16]

2. KÜRESEL FİNANS KRİZİ SONRASI GELİŞMELER

Bilindiği gibi, küresel finansal krizin ilk işareti Amerika Birleşik Devletleri'nde konut piyasasında kendini göstermiş, buradan yatırım bankalarına, hedge fonlarına, sigorta ve bankacılık kesimine uzanmıştır. 2007 yılında ABD'ye özgü bir kriz algılamasının hâkim olduğu bir ortamın yerini 2008 yılında küresel bir kriz almıştır. Bu süreçte, yatırım bankaları başta olmak üzere, bankacılık sektörü ve yöneticileri yoğun bir şekilde eleştirilmiş, hatta zaman zaman alay konusu edilmiştir. Her ne kadar ortada kesin bir kanıt bulunmasa da, küresel finans krizinin baş müsebbibi olarak bankacılık sektörü ön plana çıkmıştır. Bankacılık sektörünün yüksek risk alma iştahı, yetersiz düzenleme ve denetim uygulamaları, zayıf kredilendirme ve teminat politikası ve yüksek kaldıraçla (borçlanma) çalışma isteği krizin başlaması ve derinleşmesi açısından çok önemli faktörler olmakla birlikte, küresel finans krizinin sadece bu sebeplere dayandırılması bir hayli iddialı olacaktır.

Nitekim 15 Kasım 2008 tarihindeki G20 toplantısı sonrası yayımlanan Deklarasyonda mevcut finansal krizin nedenleri konusunda; dünya genelinde geçmişte gözlenen güçlü büyüme eğiliminin sermaye hareketlerini büyük oranda artırdığı, bu süreçte gerekli risk değerlemeleri yapılmaksızın yüksek getiri arayışlarına girildiği, aynı zamanda zayıf aracılık yüklenimi standartları, yeterli olmayan risk yönetim uygulamaları, kompleks ve saydam olamayan finansal ürünlerin artışı ile aşırı yüksek kaldıraç oranları birleşince finansal piyasalarda ciddi bir kırılganlığın oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca, gelişmiş ülkelerdeki karar alıcıların, düzenleyici ve denetleyici kurumların finansal piyasalarda artan riskleri yeterince değerlendiremediği, finansal yenilikleri yeterince takip edemediği ve ulusal düzenlemelerin sistemik sonuçlarını yeterince dikkate alamadığı ifade edilmiştir. Bu duruma tutarsız

---

[14] (BCBS, June 2004), a.g.e.
[15] (BCBS, June 2004), a.g.e.
[16] (BCBS, June 2004), a.g.e.

ve etkin olamayan makroekonomik politikalar ile yetersiz yapısal reformlar eklendiğinde, piyasalar üzerindeki kırılganlığın iyice artığı vurgulanmıştır.[17]

Neticede, bankacılık sektörünün mevcut krizdeki sorumluluğunun derecesi ne kadar olursa olsun, ortada belli bir sorumluluk payının var olduğu ve bu durumun bazı yapısal sorunlara işaret ettiği açık bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle küresel finans krizinin derinleşmesi üzerine, dünya genelinde krize karşı atılacak adımlara ilişkin yakın zamanda G20 ülkelerinin liderleri ile görevli bakanlarının bir araya geldiği iki önemli toplantı yapılmıştır. Söz konusu toplantılar, uluslararası toplumun mevcut krizin yönetilmesine ve olası başka krizlerin önlenmesine yönelik resmi kararların alınması açısından son derece anlamlıdır. Gerek bu toplantılar öncesinde bakanlar düzeyinde alınan kararlarda ve gerekse bu toplantılarda G20 ülke liderlerinin açıklanan kararlarında küresel bankacılık düzenlemeleri bakımından yeni bir dönemin arifesinde olunduğu anlaşılmaktadır. İzleyen bölümlerde bu toplantılarda küresel bankacılık düzenlemeleri ile ilgili açıklanan kararlar verilmiştir.

2.1. 15 Kasım 2008 Tarihindeki Finansal Piyasalar ve Dünya Ekonomisi Konulu G20 Toplantısı Sonrasında Açıklanan Deklarasyon

14 Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın iflasını açıklaması ile birlikte Temmuz 2007'de ABD'deki konut kredilerinin geri dönüşlerindeki sorunlarla kendini açıkça göstermeye başlayan küresel finansal kriz yeni bir boyuta ulaşmıştır. Gelişmiş ülkelerin liderleri arasında gerçekleştirilen çok sayıdaki ikili ve çok taraflı toplantılar neticesinde, 15 Kasım 2008 tarihinde Washington'da gelişmiş ve gelişmekte olan 20 ülkenin liderlerinin katıldığı, Finansal Piyasalar ve Dünya Ekonomisi konulu G20 toplantısı yapılmış ve toplantı sonrasında 16 maddelik bir Deklarasyon yayımlamıştır. Söz konusu Deklarasyonda mevcut krizin nedenleri ve sonuçları ile alınacak önlemlere ilişkin farklı karar ve ifadeler yer almakla birlikte, küresel bankacılık düzenlemelerini ilgilendirecek aşağıdaki hususların varlığı dikkat çekmektedir.

Deklarasyonda, gelecekte finansal krizlerden kaçınmak amacıyla en etkin yolun düzenlemelere ağırlık vermek olduğuna vurgu yapılarak, finansal piyasaların reforme edilmesi için ortak prensipler belirlenmiştir. Buna göre daha sağlıklı küresel bir sistem için ülkeler arasındaki işbirliği ve dayanışmanın çok önemli olduğu ifade edilerek, aşağıdaki prensipler kabul edilmiştir.

►Saydamlığın ve Sorumluluk Bilincinin Güçlendirilmesi; kompleks ürünler ve ekonomik kuruluşların gerçek durumu hakkındaki gerekli açıklamalar başta olmak üzere finansal piyasaların şeffaflığı artırılacaktır. Bu çerçevede, uluslar arası muhasebe kurumlarının birlikte çalışarak menkul kıymetler, kompleks finansal ürünler ve likit olmayan varlıklar için ortak muhasebe standartlarının sağlanması, bilanço dışı kalemler hakkında gerekli açıklamaların yapılmasının temin edilmesi, kompleks ürünler hakkında gerekli saydamlık sağlanmak suretiyle bağımsız ve düzenleyici kurumlar arasında ilişkilerin sağlıklı bir düzlemde artırılması kısa vadede hedeflenmektedir. Ayrıca orta vadede, uluslararası alanda ortak muhasebe standartlarının sağlanması ve işletmelerin risk durumlarının düzenli ve doğru bir şekilde sürekli kamuoyuna duyurulması için gerekli ulusal ve uluslar arası ortam ve kuralların oluşturulması hedeflenmektedir.

►Güçlü Düzenlemelerin Artırılması; düzenleyici ve denetleyici kurum ve uygulamalar güçlendirilmek suretiyle, finansal piyasalardaki tüm katılımcı ve enstrümanların kendi koşullarına göre düzenleme ve denetim altına alınması sağlanacaktır. Bu çerçevede, IMF, Finansal İstikrar Forumu (FSF) ve diğer düzenleyici ve bağımsız otoriteler değerleme, kaldıraç, banka sermayesi, yönetici ücret ve bonusları ile karşılık uygulamalarının kriz üzerindeki etkileri için kısa vadede önerilerde bulunacaklardır.

Yine orta vadede, G20 ülkeleri ortak finansal sektör ilkeleri bağlamında FSAP (Finansal Sektör Değerlendirme Programı) kapsamına girmeyi taahhüt etmektedirler. Ayrıca, bankacılık, sermaye

[17] *"Declaration of the Summit on Financial Markets and the World Economy"* November 15, 2008 http://www.whitehouse.gov/news/releases/2008/11/20081115-1.html (20.04.2009)

piyasası ve sigortacılık alanlarında düzenleme farklılıklarının araştırılması ve bu alanların geliştirilmesine yönelik tedbirlerin belirlenmesi ve düzenlenmeyen piyasa, kurum ve enstrümanların da düzenleme kapsamına alınması konusunda gerekli çalışmaların yapılması hedeflenmektedir.

Ulusal ve bölgesel otoriteler son gelişmeler ışında iflas ve tasfiye süreçlerini gözden geçirmek suretiyle sınırlar ötesi kompleks finansal kurumların tasfiyesine yönelik kuralları belirlemeyi gerekli görmüşlerdir. Buna ilave olarak tutarlı sermaye ve sermaye yeterliliği önlemleri için ortak bir sermaye tanımı üzerinde anlaşılması kabul edilmiştir.

Düzenleyici otoriteler tarafından kredi derecelendirme kuruluşlarının yüksek standartlara ulaşması, menfaat çatışmasının giderilmesi ve kompleks ürünler dahil olmak üzere yatırımcılar için yeterli saydamlığın ve asgari bilginin sağlanması konularında gerekli önlemler alınacaktır. Uluslararası kurumlar kredi derecelendirme kuruluşlarının mevcut standartlara uyumunu kontrol edeceklerdir.

Yetkili kurumlar finansal kuruluşların mevcut riskleri ile uyumlu yeterli sermayeye sahip olup olmadıklarını kontrol ederek, bankaların türev ve seküritize edilmiş ürünler için gerekli sermaye yükümlülüklerini artıracaklardır.

Düzenleyici ve denetleyici otoriteler Kredi Temerrüt Swapları'ndaki karşı taraf riskini azaltacak (CDS) ve tezgâh üstü piyasalardaki (OTC) sistemik riski azaltmak için gerekli altyapı çalışmalarını yaparak sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesini temin edeceklerdir.

Ayrıca orta vadede, kredi derecelendirme kuruluşlarının yaptıkları halka açık derecelendirmeler kayıt altına alınacaktır. Denetim kurumları ve merkez bankaları likidite denetimlerini ve yaklaşımını geliştirmek için ve ihtiyaç halinde gerekli likiditenin sağlanması için çalışacaklardır.

Risk yönetimi konusunda kısa vadede uluslararası deneyimler de dikkate alınarak, bankaların iç kontrol ve risk yönetim sistemlerinin geliştirilmesi ve tekrar gözden geçilmesi, likidite riskinin daha iyi yönetilmesi için gerekli hukuki alt yapıların sağlanmak suretiyle prosedürlerin yeniden belirlenmesi, denetim kurumlarının risk yoğunlaşmasına ve ürün ve bölge bazında karşı taraf riskine karşı zamanında kapsamlı tedbirlerin alınmasına ilişkin süreçleri geliştirmesi, firmaların ve Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin yeni ve daha güvenilir stres testleri modelleri geliştirmesi, finansal kuruluşların risk alma ve ücretlendirme politikalarını net bir şekilde belirlemelerinin sağlanması, bankaların yapılandırılmış ve menkul kıymetleştirilmiş ürünler için daha etkin risk yönetim uygulamalarını tesis etmesi gerekli görülmüştür.

Orta vadede, uluslararası standart belirleyici kurumların geniş bir işbirliği çerçevesinde finansal piyasa ve ürünlerin evrimi ve yenilenmesi konusunda daha dikkatli ve çabuk davranmasının ve yetkili kurumların varlık fiyatlarındaki önemli değişikliklerin makroekonomi ve finansal sistem üzerindeki etkilerini izlemesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.

►Finansal Piyasalardaki Bütünleşmenin Teşvik Edilmesi; tüketici ve yatırımcıları korumaya dönük önlemlerin güçlendirilmesi, bilgi paylaşımının sağlanması ve her türlü hileli ve yasa dışı işlemlerin önlenmesi suretiyle dünya finansal piyasalarının bütünleşmesinin korunması taahhüt edilmiştir.

►Uluslararası İşbirliğinin Güçlendirilmesi; ulusal ve bölgesel düzenleyici kurumların düzenleme ve diğer önlemlerini tutarlı bir davranış içinde oluşturmaları, dünyadaki düzenleyici ve diğer ilgili kurumlar arasındaki işbirliğinin finansal krizlerin önlenmesi, yönetilmesi ve çözümlenmesi için artırılması gerekli görülmüştür.

2.2. 2 Nisan 2009 Tarihindeki İyileşme ve Reform İçin Küresel Plan Konulu G20 Toplantısı

Washington'daki bu toplantı küresel krizin iyice dünya gündemini belirlediği bir sırada, Kasım 2008'de yapılmıştır. Toplantıdan sonra dünya ekonomisi hakkında olumsuz rakamlar artarak açıklanmaya devam etmiştir. Nitekim IMF verilerine göre, krizin derinleştiği 2008 yılının son çeyreğinde gelişmiş ülkelerin toplam milli hasılası tarihte görülmemiş bir sonuçla % 7,5 oranında azalmıştır ve bu durum 2009 yılında da sürmektedir. Yine, IMF tarafından 2009 yılı için toplam dünya hasılasında % 1,3 oranında azalma öngörülürken, iyileşmenin 2010 yılında başlayacağı ve aynı rakamın 2010 yılı için % 1,9 düzeyinde, artış yönünde olacağı tahmin edilmektedir. Ancak, bu iyileşmenin finansal sektördeki düzelmelere ve toplam talebin genişlemeci para ve maliye politikaları ile desteklenmesine bağlı olduğu vurgulanmaktadır.[18]

Öte yandan, 15 Kasım 2008 tarihinde Washington'da toplanan G20 Devlet Başkanlarının aldığı kararların nihai durumunu ve Nisan 2009'da yapılacak G20 zirvesi öncesi alınacak kararları görüşmek üzere, G20 ülkelerinin maliye ve ekonomi bakanları ile merkez bankası başkanları 13-14 Mart 2009 tarihinde Londra'da bir araya gelmişlerdir. Bu toplantı sonucunda, temel olarak iki konu öne çıkmıştır. Bunlar; küresel büyümenin ve kredi mekanizmasının tekrar canlandırılması ile küresel finansal sistemin güçlendirilmesidir. Bu çerçevede küresel bankacılık düzenlemeleri ilgili olarak[19];

-Sistemik açıdan önemli kurumların ("too-big-to-fail" ve "too-interconnected-to-fail" durumları) güçlendirilmesi için ne gerekiyorsa yapılacağı taahhüt edilmiştir.

-Küresel finansal sistemin güçlendirilmesi için Washington G20 toplantısında alınması kararlaştırılan acil önlemlerin alındığı, Finansal İstikrar Forumu'na tüm G20 ülkelerinin üye olacağı, ayrıca Washington toplantısında alınan orta vadeli kararlara odaklanılarak, Nisan ayındaki G20 toplantısı için aşağıdaki önerilerin yapılacağı ifade edilmiştir.

> -Sistemik açıdan önemli tüm piyasa ve enstrümanların uygun düzenleme ve denetim standartlarına tabi olması, hedge fonların ve yöneticilerinin kayıt altına alınarak, taşıdıkları riskli aktiflerin uygun şekilde açıklanması,
>
> -Daha sıkı düzenlemelerin güçlü ve ihtiyatlı denetimlerle desteklenerek sistemik riskin önlenmesi,
>
> -Finansal düzenlemelerin ekonomik konjonktüre göre ayarlanması, iyi zamanlarda rezervlerin artırılması,
>
> -Krizlerin önlenmesinde ve çözümünde uluslararası işbirliğinin artırılması, denetim eğitim kurumlarının teşekkülü, Finansal İstikrar Forumu uygulamalarının kurumsallaşması ve IMF/FSF'nin erken uyarı sistemi çalışmaları yapması

bu öneriler arasında sayılmıştır.

-Ayrıca, kontrole dönük denetim, tüm derecelendirme kuruluşlarının kayıt altına alınması ve bu kurumların uluslararası kurallara uyumu, bilanço dışı işlemlerin tam olarak şeffaflığı, karşılık ve değerleme başta olmak üzere muhasebe standartlarının geliştirilmesi, kredi türev piyasasının güçlendirilmesi ve standartlarının sağlanması, ücret ve prim politikalarının oluşturulması, işbirliği yapmayan ülke ve bölgelere karşı gerekli kurum ve araçlarının geliştirilmesi konularında anlaşma sağlanmıştır.

G20 ülkelerinin bakanları seviyesinde yapılan bu toplantı sonrasında 2 Nisan 2009 tarihinde G20 ülkelerinin devlet başkanları Londra'da bir araya gelmiştir. "İyileşme ve Reform İçin Küresel

[18] http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/01/ (26.04.2009)
[19] http://www.ft.com/cms/s/0/3fd02aca-10ba-11de-994a-0000779fd2ac.html (26.04.2009)

Plan" başlıklı bu toplantı neticesinde yayımlanan resmi bildiride, "Finansal Denetim ve Düzenlemenin Güçlendirilmesi" özel başlığı altında bazı kararlara yer verilmiştir. Küresel bankacılıkta yeni düzenlemeler açısından son derece önemli olan bu kararlar aşağıda yer almaktadır.[20]

-Krizin temel nedenlerinin finans sektöründeki ve finansal denetleme ve düzenlemelerdeki büyük başarısızlıklar olduğu, finans sektörüne olan güven yeninden tesis edilmeden çözüme ulaşmanın mümkün olmadığı ve finans sektörü için daha güçlü ve küresel anlamda tutarlı bir denetleme ve düzenleme sisteminin oluşturulması için gerekli adımların atılacağı,

-Üye devletlerin yerel düzenleyici sistemlerinin güçlü olmasını temin edeceği, ayrıca ülkeler arasında sistematik bir işbirliği ve tutarlılık sağlanacağı ve uluslararası standartların uygulanacağı,

-Güçlendirilmiş düzenleme ve denetleme sisteminin şeffaflığı ve dürüstlüğü teşvik etmesi, aşırı risk alımını engellemesi gerektiği, düzenleyici ve denetleyicilerin, tüketici ve yatırımcıları koruması, piyasa disiplinini desteklemesi, diğer ülkeler üzerindeki olumsuz etkileri engellemesi, düzenleme arbitrajını azaltması, rekabet ve dinamizmi desteklemesi gerektiği,

-15 Kasım 2008 kararlaştırılan Aksiyon Planının uygulanacağı, ayrıca Finansal Sistemin Güçlendirilmesi deklarasyonunun yayınlanacağı ve bu çerçevede:

-Finansal İstikrar Forumunun yerini alacak, G20 üyelerini, FSF üyelerini, İspanya ve Avrupa komisyonu üyelerini içine alan daha güçlü yeni bir Finansal İstikrar Kurulu (FSB) kurulması,

-FSB'nin IMF ile işbirliği halinde makroekonomik ve finansal riskler için erken uyarı sağlayacak ve bu riskleri bertaraf etmek için gerekli tedbirleri belirleyecek şekilde çalışması,

-Makro risklerin daha iyi belirlenmesi için düzenleme sisteminin yeniden şekillendirilmesi,

-Düzenleme ve gözetimin sistemik olarak önemli tüm finansal kurumları, araçları ve piyasaları içerecek şekilde genişletilmesi (ilk defa hedge fonları da içerecektir),

-FSF'nin maaş ve tazminatlara ilişkin yeni sert prensiplerinin uygulanması ve sürdürülebilir tazminat şekillerinin ve kurumsal sosyal sorumluluğun desteklenmesi,

-İyileşme sağlandıktan sonra, bankacılık sistemi sermayesinin nitelik, nicelik ve uluslararası düzeyde tutarlılığının artırılması, gelecekte düzenlemelerin aşırı kaldıracı engellemesi ve tampon görevi görecek kaynak biriktirilmesini zorunlu kılmasının sağlanması,

-Vergi cennetleri dâhil işbirliği yapmayan bölgelere karşı tedbir alınması, bankacılık sırrı döneminin sona ermesi, OECD'nin vergi bilgilerinin uluslararası paylaşımına karşı olan ülkelerin listesini yayınlaması,

-Muhasebe standartlarını belirleyen kurumların, değerleme ve karşılık standartlarını iyileştirmek ve küresel tek bir muhasebe standartları seti belirlemek için acil olarak denetleyici ve düzenleyici otoriteler ile birlikte çalışmaya çağrılması,

-Düzenleme ve gözetimin kredi derecelendirme kuruluşlarını da içerecek şekilde genişletilmesi ve bu kuruluşların uluslararası standartları yakalamasının sağlanması ve çıkar çatışmalarının engellenmesi

hususlarında mutabakat sağlanmıştır.

---

[20] http://www.londonsummit.gov.uk/en/summit-aims/summit-communique/ (29.05.2009)

TİRYAKİ G., **Küresel Bankacılık Düzenlemelerinde Yeni Dönem,** Active Bankacılık ve Finans Dergisi, 60. Sayı, 2009, sf. 38 - 42

SONUÇ

Yaşanan küresel finansal kriz süreci, mevcut global bankacılık düzenlemelerinin krizlerin önlenmesinde ve hatta yönetilmesinde başarılı olamadığını göstermiştir. Gelişmiş batılı ülkelerin kurduğu ve kontrol ettiği Basel Bankacılık Denetim Komitesi 1970'li yıllardan itibaren etkin bankacılık düzenlemeleri ve denetimi için detaylı çalışmalar yapmıştır. Komite, zaman içerisinde etkin denetim ilkelerinden ortak sermaye yeterliliği düzenlemelerine kadar muhtelif kurallar yayımlamıştır. Her ne kadar hukuki olarak bağlayıcılığı ve yaptırım gücü bulunmasa da, Komite'nin yayımladığı kural ve ilkelerin geniş bir konsensüse sahip olduğu bilinmektedir. Bugün dünya genelinde çok sayıda ülkede bu kural ve ilkeler ulusal düzenlemeler haline gelmiş olup en iyi ülke uygulamaları çerçevesinde, ülkelerin yapısı ile uyumlaştırılarak tatbik edilmektedir. Ancak bu kurallar, kuralları ihdas eden esas ülkelerin bankacılık sektöründe krizlerin yaşanmasını önlemek bir yana, dünya geneline yayılmasına dahi engel olamamıştır.

Bu durumda mevcut küresel bankacılık düzenlemelerinde ve denetim yaklaşımlarında bir değişimin yaşanması kaçınılmaz hale gelmiştir. Nitekim dünya çapındaki yeni arayışlar, reform çağrıları ve düzenleme taslak ve girişimleri hep bu isteğin birer yansıması şeklindedir. Son dönemdeki uluslar arası gelişmelerden, küresel reform çabalarının mevcut küresel finansal mimaride çok köklü değişiklikler getirmeyeceği anlaşılmaktadır. Ancak yeni dönemde, Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin ve Finansal İstikrar Kurulu'nun etkinliğinin artacağı yaşanan gelişmelerden görülmektedir. Ayrıca, Basel II'de ve diğer küresel finans kurallarında da önemli değişikliklerin yapılması kuvvetle muhtemeldir. Dolayısıyla, yeni dönem küresel bankacılık düzenlemeleri için kişisel olarak önemli olduğunu düşündüğüm aşağıdaki hususların dikkate alınmasında fayda bulunmaktadır.

-Bankacılık düzenleme ve denetimi konusunda uluslararası alanda söz sahibi olan Basel Bankacılık Denetim Komitesi ve Finansal İstikrar Kurulu'nun yapısının dünya genelindeki ülkelerin daha çok temsile izin verecek şekilde değiştirilmesi ve bu kurumların hukuki konumlarının sağlamlaştırılarak kararlarının etkisinin artırılması gerekmektedir.

-Bankaların mali tablolarının güvenilirliği ve işlemlerinin şeffaflığı konusunda bağımsız denetim ve kredi derecelendirme kuruluşlarının sorumluluğunun daha da netleştirilerek, artırılması büyük önem taşımaktadır.

-Dünya çapında finansal kuruluşlar için ulusal bazda çok farklı uygulamalar ile "sulandırılmayan" ortak bir muhasebe standardının kullanılması konusunda açık bir uzlaşıya ihtiyaç duyulmaktadır.

-Bankalar ve diğer finans kuruluşları için mevcut düzenlemeler büyük oranda bu kuruluşların aktiflerini sınırlandırırken, bu kuruluşların pasifi ve diğer yükümlülükleri konusunda açık düzenlemeler yeterli düzeyde değildir. Örneğin bir bankanın kullandıracağı krediler konusunda detaylı düzenlemeler bulunurken, toplayacağı mevduat veya yükleneceği yükümlülüklerini doğrudan sınırlayıcı düzenlemeler bulunmamaktadır. Dolayısıyla, finansal kuruluşların kaldıraç oranlarının üst sınırının belirlenmesi konusunun yeniden ele alınması gereklidir.

-Finansal kuruluşların üst düzey yöneticilerinin daha rahat davranmalarına ve aşırı risk almaların neden olan yüksek ücret ve primler için ortak kurallar belirlenerek, gerektiğinde bu ödemelerin sınırlandırılabilmesine, altın paraşüt ve benzeri ücret ve tazminat garantilerinin yasaklanmasına olanak sağlayan bir yapıya ihtiyaç bulunmaktadır.

-Risk odaklı ve süreç bazlı denetim yaklaşımının bankacılık sektöründeki sorunların tespiti ve analizi konusunda tek başına yeterli olmadığının dikkate alınması gerekmektedir. Bu noktada, mutabakat ve hesap incelemesi temelli muhasebe denetim yaklaşımının önemine açıkça vurgu yapılarak, bu konudaki ilke ve kurallar uluslararası düzeyde belirlenmelidir.

-Finansal sistemde bankalar dışında sistemik risk yaratacak boyutta ve işlem yoğunluğundaki kuruluşların düzenlenmesinin ve denetlenmesinin uluslararası ortak kurallara bağlanmasında fayda bulunmaktadır. Yine, bu kuruluşların iflas süreçlerinin sistemik risk oluşturmaksızın sonuçlandırılmasını mümkün kılacak yöntemlerin belirlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca, denetimin konsolidasyonu olarak nitelendirilebilecek, mali piyasaları düzenleyen ve denetleyen kurumların birleştirilmesini öngören yapıların gerek büyüyen bürokratik yapıların kurumsal sorunlara yol açması ve gerekse bu tür bir eşgüdümün yapılacak düzenleme ve denetimlere ne oranda katkı yapacağı hususları dikkate alınmadan gündeme alınmasının istenen faydaların teminine engel olacağı düşünülmektedir. Türkiye gibi bankacılık sektörünün finans kesiminin önemli kısmını teşkil ettiği ve diğer finans alanlarının daha çok bankaların kontrolünde yapılandığı ve yönetildiği ülkelerde, mevcut şartlar altında kamu denetiminin tek çatı altında konsolidasyonunun gerekliliği tartışmaya açık kalmaya devam etmektedir.